

VANTAAN KAUPUNGIN LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö VN/20721/2023

VD/5729/03.00.00/2023

Lausunnonantajilta pyydetään lausuntoa alla olevista kysymyksistä.

1. Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku)?

Vantaan kaupungin lausunto:

Muutos koskettaisi erityisesti nuoria, uransa alkuvaiheessa olevia, maahanmuuttajia ja epätyypillisissä työsuhteissa toimivia, joiden pääsy ansiosidonnaiselle ja peruspäivärahalle vaikeutuisi. Työttömyysturvan tulisi kannustaa työllistymään myös määräaikaisiin ja epätyypillisiin työsuhteisiin. Usein näistä saadun kokemuksen turvin voi aueta myös polku vakituiseen ja kokopäiväiseen työhön. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna muutos voisi heikentää työllisyyttä.

2. Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Vantaan kaupungin lausunto:

Palkkatukityön tavoitteena on luoda polkuja avoimille työmarkkinoille. Työttömillä on vähemmän kannustimia ottaa vastaan palkkatukityötä, jos työssäoloehto ei kerry palkkatuetusta työstä. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna muutos voisi heikentää työllisyyttä.

Myös se tulisi huomioida, että mm. vammaisilla henkilöillä koko työura voi koostua pitkälti palkkatukityöstä ja näin ollen he jäisivät pysyvästi ansiosidonnaisen ja peruspäivärahan ulkopuolelle jatkuvasta työskentelystä huolimatta. Tätä voidaan pitää ongelmallisena perustuslain (731/1999) 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden sekä yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016) 27–28 artiklojen kannalta. Mainitun yleissopimuksen 28 artiklan 2. kohdan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden sosiaaliturvaan ja tämän oikeuden nauttimiseen ilman syrjintää vammaisuuden perusteella.

3. Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Vantaan kaupungin lausunto:

Ei lausuttavaa

4. Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

Vantaan kaupungin lausunto:

Ei lausuttavaa

5. Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Vantaan kaupungin lausunto:

Suojaosat on otettu käyttöön työttömyysturvan kannustavuuden lisäämiseksi. Niiden poistaminen voisi heikentää mahdollisuuksia rakentaa polkuja työelämään ja työttömyysturvan kannustavuutta. Suojaosien kannustavuusvaikutuksesta on vähän tutkimusta, jonka takia on vaikea arvioida ehdotuksen vaikuttavuutta.

Erityisesti nuorilla, joilla on vähän työkokemusta, on hyvin tavallista aloittaa työuraa ja kartuttaa alkuvaiheen kokemusta silpputyösuhteiden kautta (esimerkiksi keikkatyö, vuokratyö, vuokratyösuhteiden kautta tehtävä työ, lyhyet määräaikaosuudet, osa-aikatyö ja muu epätyypillinen työ). Näiden kautta hankittu työkokemus parantaa mahdollisuuksia työllistyä pidempään määräaikaosuuksiin ja vakituisiin työsuhteisiin.

Suojaosien merkitys on olennainen myös muilla työnhakijaryhmillä kuin nuorilla. Epätyypillisten työsuhteiden avulla työtön voi pitää itseään kiinni työelämässä ja ylläpitää osaamistaan, kunnes löytää vakaamman työsuhteen. Satunnainen työskentely voi vähentää pitkäaikaistyöttömyyden riskiä ja helpottaa uudelleen työllistymistä. Työttömyysjakson aikana työskentelevillä on kokonaan työttömiä korkeampi todennäköisyys työllistyä.

Yksilön näkökulmasta suojaosien ansiosta työttömyysturvaa saava työnhakija voi vastaanottaa näitä työmahdollisuuksia ilman pelkoa toimeentulon vaarantumisesta.

Suojaosa mahdollistaa myös osa-aikatyön tekemisen täsmätyökykyisillä henkilöillä. Näitä voivat olla esimerkiksi pidempään työttömänä olleet henkilöt, kehitysvammaiset sekä henkilöt, joiden työ- ja toimintakyky on alentunut esimerkiksi vamman tai sairauden perusteella. Täsmätyössä tehtävää mukautetaan henkilön työkyvylle sopivaksi.

Kuntatalouden näkökulmasta suojaosuudet kasvattavat kunnan maksusuoruuksia työttömyyden hoidosta lyhyellä aikavälillä. Tulisi kuitenkin selvittää tarkemmin, edistäisikö suojaosuuksien poistaminen työllistymistä pitkällä aikavälillä.

6. Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Vantaan kaupungin lausunto:

Esityksen perustelujen mukaan lapsikorotus voi ohjata työttömyysetuuden piiriin henkilön, jolle toinen etuus olisi tarkoituksenmukaisempi. Toisaalta lapsikorotuksen poistaminen voi ohjata perheellisiä kasvavassa määrin toimeentulotuen piiriin. Toimeentulotuki on työttömyysturvaa vähemmän työhön kannustava tukimuoto, sillä sen saajalla ei ole mahdollisuutta parantaa toimeentuloaan esimerkiksi vähäisillä sivutuloilla tukea menettämättä. Lapsikorotusten poistamisella saattaa olla toimeentulotuen käytön lisääntymisen kautta työllisyyttä heikentävä vaikutus. Asiaa tulisi selvittää tarkemmin.

7. Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Vantaan kaupungin lausunto:

Omvastuuajan pidentäminen saattaa hidastaa keskimäärin noin kahdella päivällä työttömäksi jääneiden hakeutumista palveluiden piiriin, ja siten myös hidastaa työllistymistä nopeuttavien toimenpiteiden käynnistämistä. Muutoksen vaikutusta työllisyyteen voidaan kuitenkin todennäköisesti pitää vähäisenä.

8. Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Vantaan kaupungin lausunto:

Esitetyillä muutoksilla voi olla työllisyyteen hetkellinen positiivinen vaikutus ja niillä voidaan saada lyhyellä tähtäimellä säästöjä julkiseen talouteen. Kuitenkin osa-aikaisuuteen ja epätyypilliseen työhön liittyvien kannustinten heikentämistä tulisi tutkia ja selvittää tarkemmin. On tavallista, että polku vakituisen tai kokoaikaiseen työhön rakentuu erilaisista pätke- ja osa-aikaisista tehtävistä, jotka lopulta johtavat täysipäiväiseen työhön. Vähentämällä esimerkiksi osa-aikaisen työn houkuttelevuutta viivästytetään henkilön myöhempää siirtymistä täysipäiväiseen työhön. Työllisyyttä pitkällä aikavälillä heikentävät muutokset heikentävät myös kuntien ja muun julkisen sektorin taloutta. Vaikutukset kuntatalouteen tulisi selvittää tarkemmin.

Epätyypillisen työn kannustimien heikentäminen voi heikentää työnantajien mahdollisuuksia saada osa-aikaista, kausi- tai keikkatyövoimaa.

9. Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoaa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Vantaan kaupungin lausunto:

Työttömyysturvaan liittyviä tehtäviä tehdään TE-hallinnon lisäksi yhtä lailla työllisyyden edistämisen kuntakokeiluissa, joten muutokset vaikuttavat kuntien henkilöstöön.

Työllisyyspalveluiden käytettävissä olevat resurssit ovat nykyiselläänkin liian pienet suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin. Ehdotetuista muutoksista aiheutuu jonkin verran lisätyötä. Sen määrä riippuu mm. siitä, miten käytössä olevat tietojärjestelmät saadaan tukemaan näitä uusia tehtäviä. Mm. lomarahojen jaksottamiseen ja työssäoloehdon täyttymisen selvittämiseen liittyvät tehtävät tulevat lisäämään kuntakokeiluissa ja te-hallinnossa tehtävää työtä. Lakimuutosten yhteydessä tulisi arvioida muutosten aiheuttama resurssitarve ja varata sen mukaisesti lisäresursseja tehtävien toteuttamiseen.

Esityksessä todetaan, että muutos lisää työttömyysturvaetuuden maksajien neuvonta- ja valitustilanteita. Vastaava neuvontatyön lisääntyminen toteutuu todennäköisesti myös työllisyyspalveluissa.

10. Lausuttavaa siitä, miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Vantaan kaupungin lausunto:

Muutosten jälkikäteisarvioinnissa tulisi huomioida välittömien säästövaikutusten lisäksi myös pitkäaikaiset vaikutukset niiden henkilöiden työuriin, joita muutokset koskevat. Esimerkiksi tulorekisterin avulla seuraamalla voitaisiin arvioida, miten suojaosista hyötyvien tilanne muuttuu, kun suojaosat poistuvat. Lisäksi tulisi seurata, lisääntykö toimeentulotuen käyttö työttömillä työnhakijoilla.

Esitettyjen uudistusten vaikutusten arviointi tulisi tehdä kattavasti etukäteen, ennen niiden toimeenpanoa.

11. Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Vantaan kaupungin lausunto:

TE-palveluiden siirto kuntiin on aktiivisessa valmistelussa, joka on suuri ponnistus koko työvoimahallinnon kentälle. Ajallisesti lähemmäs voimaan tulevat lakiuudistukset hankaloittavat toimeenpanoa ja lisäävät kuormitusta tilanteessa, jossa muutokset työvoimapalveluissa ovat muutenkin hyvin suuria. TE-hallinnon ja kuntakokeilun henkilöstön työhön vaikuttavien lakimuutosten voimaantulon ajoittamisessa tulee huomioida TE24-uudistus.

12. Muuta lausuttavaa esityksestä?

Vantaan kaupungin lausunto:

Yleinen huomautus lausuntoajan kiireellisyydestä. Lyhyt vastausaika ei mahdollista syvällistä perehtymistä ja valmistelua kaupunkitasoisesti. Se myös poissulkee mahdollisuuden viedä lausuntoasia sen toimielimen päätettäväksi, jolle lausunnon antaminen ensisijaisesti hallintosäännön mukaan kuuluu. Ei ole esitetty sellaisia perusteita, joiden vuoksi pääsääntönä pidettävästä vähintään kuuden viikon lausuntoajasta olisi hyväksyttävää poiketa tässä tapauksessa. Esitetyillä muutoksilla on vahva perusoikeusliityntä, joten olisi ollut suotavaa antaa lausunnonantajille asianmukainen aika lausumiseen.

Ehdotusten kokonaisvaikutusta työllisyyteen ja julkiseen talouteen on vaikea arvioida. Asiaa tulisi tutkia ja selvittää tarkemmin.